

שמע מינה מוכח מדבריו, כי אם נחלקה התיומת נחשב שינוי לקנותו, כיון שהלולב נפסל בכך למצוותו.

אמר רב פפא: האי מאן דגזול עפרא מחבריה ועבדיה לבינתא מי שגזול עפר מחבירו ועשה מהם לבינה — לא קני בשינוי זה.

מאי טעמא?

כיון דהדר משוי ליה עפרא שיכול לחזור ולעשותו עפר.

ואם גזל לבינתא ועבדיה עפרא לבינה ועשה ממנה עפר — קני בשינוי זה.

מאי אמרת מה תאמר על זה? דלמא הדר ועביד ליה לבינתא שמא יחזור ויעשה מהעפר לבינה.

אין זה נחשב שהחזיר את הגזילה לקדמותה, כי האי לבינתא אחריתי הוא,

צ-ב **מאי לאו**, הוא הדין לנחלקה התיומת, שעל ידי כך נפסל הלולב. וכיון שנפסל הלולב בכך, נחשב שינוי לקנותו⁽⁷⁾.

ודחינן: לא, ניטלה התיומת שאני שונה מנחלקה התיומת, ורק אם ניטלה התיומת נפסל הלולב למצוותו, דהא חפר לה, אבל אם נחלקה התיומת לא נפסל, כיון שאינה חסרה כלום.

וכיון שבנחלקה התיומת לא נפסל הלולב, אינו נחשב שינוי לקנותו.

איבא דאמרי שדברי רבי יהושע בן לוי נאמרו באופן קצת שונה, ואפשר לפשוט את הספק מדבריו:

וכך הם לומדים:

תא שמע: דאמר רבי מתון אמר רבי יהושע בן לוי: נחלקה התיומת, נעשה כמי שנטלה ופסול⁽⁸⁾.

8. הראשונים בסוכה [לא ב] מקשים שבגמרא שם [לב א] מבואר כי לולב שנסדק כשר, ואם נסדק כהימנך [מפוצל כעט של סופרים] פסול, וקשה מדוע נסדק אינו פסול מדין נחלקה התיומת.

ונאמרו בזה כמה תירוצים:

א. הר"ן והריטב"א מתרצים [וכן מבאר המשנה ברורה [תרמה לב] בדעת הרמ"א] כי נחלקה התיומת פסול רק אם העלה נחלק כולו או רובו, ונסדק הכוונה שרק מקצתו נחלק. עוד תירצו הר"ן והריטב"א, שנחלקה התיומת פסול רק אם נחלקו רוב העלים, ונסדק היינו בעלה אחד.

ב. ההשלמה וחיידושי אנשי שם והט"ז [סימן תרמה ט] תירצו, כי נחלקה התיומת פסול רק אם

הדרכי דוד מבאר, שמדובר באופן שהדקל עומד על המיצר ומיד כשנקצץ נפל לחצירו של הגזול וקנאו בקנין חצר, ומועילה גזילה ושינוי כאחד. ומבואר בדבריו כעין דברי החזון איש, שצריך מעשה גזילה חוץ ממעשה השינוי, וכאן מעשה הגזילה הוא בזה שהפילו לחצרו.

7. האחרונים חקרו האם עצם הפסול למצוה גורם לשינוי, כי כיון שנפסל נחשב ככלי שבור. או שמא השינוי גורם לפסול, כלומר חלוקת התיומת עצמה עושה את הלולב לחפץ אחר ומשום כך נפסל למצוותו. ובלשון הרמ"ה בשיטה מקובצת משמע שהפסול הוא מחמת השינוי. [ועייין בקובץ שיעורים אות קיב].

לקדמותה, כי מטבעות אלו הם חדשים, ופנים חדשות באו לכאן⁹.

אם היו המטבעות שגזל שחימי שחורים שהיו נראים ישנים ועבדינהו חדתי ועשה אותם חדשים על ידי שניקה וצחצח אותם — לא קני, כי זה שינוי שחזור לקדמותו, לפי שהם חוזרים ומתיישנים ומשחירים.

אבל אם היו המטבעות חדתי חדשים, ועבדינהו שחימי ועשה אותם שחורים — קני בשינוי זה.

מאי אמרת מה תאמר על זה? הדר עביד להו חדתי הוא יכול לחזור ולחדש אותם.

אין זה נחשב שהחזירם לקדמותם, כי מידע ידיע שיחמייהו שחרותם ניכרת, ואי אפשר לחדשם לגמרי עד שלא יהיה ניכר שחרותם, ולכן השינוי שעשה בהם היה שינוי שאינו חזר.

ופנים חדשות באו לכאן, אין זו הלבנה הקודמת, אלא לבינה אחרת היא, שהוצרכה תיקון וגיבול בפני עצמה, ושונה היא מקודמתה, כי אי אפשר לדייק ולעשותו בדיוק אותו דבר, ולכל לבינה יש את היחודיות שלה.

ואמר רב פפא: האי מאן דגזל נסכא מחבריה ועביד זוזי מי שגזל חתיכת מתכת של כסף ועשה ממנו מטבעות — לא קני בשינוי זה.

מאי טעמא? כי הדר עביד להו נסכא הוא יכול לחזור ולעשות מהם חתיכת כסף.

ואם גזל זוזי ועבדינהו נסכא מטבעות ועשה מהם חתיכת כסף — קני בשינוי זה.

מאי אמרת מה תאמר על זה? הדר עביד להו זוזי הוא יכול לחזור ולעשות ממנו מטבעות.

אין זה נחשב שהחזיר את הגזילה

נחלקה השררה, ונסדק היינו בנסדק העלה.

ג. הר"ן והרא"ה מביאים כי יש מתרצים, שנחלקה התיומת היינו שנחלק במקום החיבור שבין שני חלקי העלה, ונסדק היינו שנסדק באמצע העלה.

ד. הר"ן והריטב"א מביאים כי יש מתרצים, שנחלקה התיומת היינו שנחלק לאורך העלה, ונסדק היינו שנסדק לרוחב.

ה. המגן אברהם [הובא בשער הציון אות לג] מתרץ כי נסדק היינו בשני העלים שמשני צידי העלה העליון, שאם נסדק אחד מהם כהימנך פסול, וכתב השער הציון שיש להזהר בזה מאד.

9. הקצות החושן [סימן שס ד] מסתפק מה הדין גזל נסכא ועשה ממנו זוזי וחזר ועשה מהם נסכא, האם נאמר כיון שחזר להיות נסכא, הרי

זה כעין שגזל ולא קנה בשינוי, או כיון שעשה מהזוזי נסכא הרי זה שינוי וקנאו, וכמו בגזול זוזי ועשאן נסכא שקונה.

ומוכיח הקצות החושן, ממה ששינו במשנה: גזל בהמה ריקנית ונתעברה אצלו וילדה נחשב שינוי וקנאו, ולדעת הרא"ש ובעל המאור [הובא לעיל בתחילת הפרק] השינוי הוא אף לגבי הפרה, ולעיל [צה ב] כתבו התוספות [ד"ה בשבח] כי אם גזל פרה ונתעברה אינו שינוי כיון שטופה ללדת ונחשב שינוי החזור, ומכל מקום אם גזל פרה ריקנית ונתעברה וילדה נחשב שינוי אף שחזרה לכמו שהיתה בשעת הגזילה, מכל מקום נחשב שינוי מה שנשתנתה מבהמה מעוברת לבהמה שילדה, והוא הדין כשעשה מהנסכא זוזי נחשב שינוי אף שבסוף חזר ועשאה נסכא.

אתא בא מעשה זה לקמיה דרב נחמן, אמר לחו: זילו שומו שבחא דאשבח לכו העריכו את השבח שהשביח הגולן בשדהו על ידי הגזילה, כדי שישלם על כך לנגזל.

אמר ליה רבא: וכי רק תורי אשבח, ארעא לא אשבח? וכי השוורים לבדם השביחו והאדמה לא השביחה?

אמר לו רב נחמן: מי קאמינא נשיימו כוליה? האם אמרתי שישומו ויתנו לו את כל השבח? רק פלגא קאמינא חצי מן השבח אמרתי שישלם.

אמר ליה רבא: סוף סוף גזילה הוא, וקא הדרה בעינא וצריך להחזירה לנגזל כפי שקיבל אותה. דתנן ששינונו במשנתינו: כל הגזלנין משלמין בשעת הגזלה, ומדוע חייב רב נחמן את הגולן לשלם עבור השבח שהשביח עם הגזילה.

שינונו במשנה: זה הכלל: כל הגזלנין משלמין בשעת הגזלה.

"זה הכלל" לאתויי מאי איזה אופן שעדיין לא הוזכר במשנה בא לרבות "זה הכלל"?

לאתויי הא בא לרבות את האופן הבא:

דאמר רבי אלעא: גנב טלה ונעשה אצל הגולן במשך הזמן איל, וכן אם גנב עגל ונעשה אצלו שור — נעשה שינוי בידו וקנאו⁽¹⁰⁾ לענין זה⁽¹¹⁾ שאם טבח ומכר — שלו הוא טובח, שלו הוא מוכר, ולפיכך פטור הוא מחיוב ד' וה' שחייב בו גנב שטבח ומכר שור או שה, ואינו חייב אלא כפל על מעשה הגניבה.

מעשה: החוא גברא הגזל פדנא דתורי מחבריה היה אדם שגזל צמד שוורים מחבירו, אזל כרב בחו כרבא זרע בחו זרעא, הלך חרש בהם חרישה וזרע בהם זרע, לסוף אהדרינהו למריה, ובסוף החזירם לבעליהם.

וה'. ומבארים האחרונים [קצות החושן סימן שנד ג, פני יהושע לעיל סה ב, חידושי רבי אריה ליב מאלין סימן פ], כי רש"י סובר ששינוי דממילא אינו קונה, ולכן מבאר רש"י שקונה רק לענין זה שנפטר מחיוב ד' וה'. וסברת רש"י — שאינו קונה בשינוי ומכל מקום פטור מד' וה', מבארים האחרונים על פי מה שכתבו הגר"ח והגר"ז לגבי שינוי קטן כי אף שאינו שינוי לקנין, מכל מקום אינו כעין שגזל ואינו יכול לומר: הרי שלך לפניך, ולכן לענין ד' וה' אינו חייב, כיון שחייב ד' וה' הוא רק אם טבח ומכר את מה שגזל, וכאן יש שינוי בין הגזילה שגזל לבין מה שטבח או מכר.

התוס' רבינו פרץ [לעיל סה ב] חולק על רש"י וסובר שהוי שינוי וקנאו באופן מוחלט.

10. בתוס' רבינו פרץ מקשה מה החידוש, הרי כל שינוי דממילא קונה, כמו ששינונו לקמן גבי בהמה והזקינה.

ומתרץ, כי החידוש שקונה אף בטלה ונעשה איל שאינו שינוי הניכר כל כך.

בתוס' ר"ד תירץ, כי זיקנה היא שינוי גמור שאינה יולדת ולא עושה מלאכה, אבל טלה ונעשה איל אינו שינוי גדול כל כך.

בחידושי הראב"ד מתרץ, כי היה אפשר לחלק ולומר שרק אם הזקינה קונה בשינוי כיון שיש הפסד לגולן בזה שקונה, והחידוש, שקונה בשינוי גם באופן שיש רווח לגולן.

11. כך פירש רש"י, ומשמע מדבריו שאינו קונה את האיל בשינוי, והשינוי מועיל רק לפוטרו מד'

כשעה שגזולם, וקנאם הגזולן לעצמו. ולכן, אינו יכול לומר לבעלים "הרי שלך לפניך", אלא משלם להם דמים כשעת הגזלה.

רבי מאיר אומר: עבדים אינם נקנים לגזולן בשינוי, לפי שדינם הוא כדין קרקעות, שאינם נגזלות, ואינם נקנות לגזולן בשינוי, ולכן בעבדים, אומר לו: הרי שלך לפניך.

ב. גזל מטבע, ונסדק, שאירע בו שינוי ניכר, וקנאו הגזולן בשינוי, או גזל פירות והרקיבו, או גזל יין והחמיין, בכל אלו שינוי ניכר הוא, ולכן קנאו הגזולן לעצמו, ומשלם כשעת הגזלה

אך אם לא היה השינוי ניכר, כגון שגזל מטבע, ונפסל המטבע על ידי המלכות, שאין השינוי הזה ניכר בגוף המטבע, או גזל תרומה ונטמאת, חמץ ועבר עליו הפסח, בהמה ונתעבדה בה עבירה הפוסלת אותה לקרבן, כגון שנרבעה הבהמה או שעבדו אותה כעבודה זרה, או שנפסלה מעל גבי המזבח משום שנפל בה מום⁽¹⁾, או שהיתה

אמר ליה רב נחמן לא אמינא לך וכי לא אמרתי לך: כי יתיבנא בדינא לא תימא לי מידי כאשר אני יושב בדין לפסוק אל תאמר לי דבר לשאול ולהעיר על הפסקים שלי.

דאמר הונא חברין עלאי חברנו המעולה: **אנא ושבור מלכא אחי בדינא** אני ושבור המלך [שהוא כינוי לשמואל] נחשבים אחים בדין.

כלומר שבענייני דינים חשוב אני כשמואל עצמו⁽¹²⁾.

ואף כאן היה לי טעם בדבר, כי **האי אינש גזלנא עתיקא הוא ובעינא דאינסיה** אדם זה היה רגיל בגזילה ורצייתי לקונסו, ולכן אמרתי שישלם גם את השבח, אפילו שאינו חייב מעיקר הדין⁽¹³⁾.

מתניתין:

א. גזל בהמה והזקינה, עבדים והזקינה, נעשה שינוי בידו, לפי שאינם ראויים למלאכה

והרמ"ה והמאירי, כי באופן שראו בית דין צורך לעשות סייג לתורה ולקנוס לפי שעה כגון שפרוצים בגזל, יכולים לקנוס אף בבבל. הרא"ש כתב, כי רק גדול הדור כמו רב נחמן או בית דין שקיבלו ישראל עליהם, רק הם יכולים לקנוס, אבל סתם דיינים אינם יכולים לקנוס.

1. החידוש בנפל בה מום הוא באופן שנפל המום בדוקין שבעין, ששם הוא מום ניכר, אך אין בו משום שינוי בהמה ופטור הגזולן לשלם, משום שאין כל הבהמות עומדות להקרבה על המזבח, ולגבי בהמות חולין אין זה נחשב מום המשנה את הבהמה.

12. רש"י מפרש כי "שבור מלכא" הוא כינוי לשמואל [כמו שמבואר בב"ב קטו ב], וכוונת רב נחמן, כשם שאין להרהר אחרי פסקיו של שמואל, כך אין להרהר ולהקשות קושיות על הפסק שלו.

בשיטה מקובצת בשם גאון מפרש כי "שבור מלכא" הכוונה למלך ממש, וכוונת רב נחמן, כמו שדינא דמלכותא דינא, כך יש תוקף לדין שלו, ואין להקשות קושיות על פסק הדין שלו.

13. הרי"ף הוכיח מכאן כי קונסים קנסות באופן זה אף בחוץ לארץ שהרי רב נחמן היה בחוץ לארץ.

וכן כתבו השיטה מקובצת בשם הר"מ

אמר ליה: לאו אמינא לך, האם לא אמרתי לך, לא תחליף את שמותיהם של גברי, אומרי השמועות! כי ההוא דין שאמרת משמיה דרבי יוחנן, לא הוא אמרו, אלא משמיה דרבי אלעא, איתמר:

שינונו במשנה: רבי מאיר אומר, בעבדים אומר לו: הרי שלך לפניך!

אמר רב חנינא בר אבדימי אמר רב: הלכה כרבי מאיר.

ותמהה הגמרא: ורב, וכי שביק רבנן, האם הוא נוטש את שיטת חכמים, ועביד כרבי מאיר.

אמרי לתרץ: משום דברייתא איפכא תניא. לפי שבניגוד למשנה, שינונו בברייתא את שתי השיטות באופן הפוך. שחכמים הם הסוברים כי בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך. ולכן פסק רב כחכמים שבברייתא, שהיא שיטת רבי מאיר במשנה.

אך תמהה הגמרא על התירוץ: ורב, שביק מתניתין, נוטש את האופן שבו הציבה המשנה את המחלוקת, ועביד כברייתא?

ומכח קושיה זו מתרצת הגמרא תירוץ אחר:

רב, מתניתין נמי, איפכא תני. במשנתנו עצמה שונה רב את השיטות באופן הפוך, וכמו בברייתא, כדי שלא תהא סתירה בין המשנה לברייתא, ופוסק כחכמים.

ודנה הגמרא: ומאי טעמיה דרב, מה טעמו, דאפיך מתניתין מקמי משום דברייתא?

אדרבה! ניפוך לברייתא מקמי מתניתין.

אמרי לתרץ, רב, נמי, מתניתין איפכא

ויצאה ליסקל, שלא שמרה הגזולן, ויצאה והרגה בן אדם, שדינה להריגה, בכל אלו פטור הגזולן מלשלם דמים, אלא אומר לו הגזולן לנגזל: הרי שלך לפניך! גמרא:

אמר רב פפא: זה ששנה התנא במשנה, שהגזולן קונה בשינוי בהמה שהזקינה, לא התכוון התנא באומרו "הזקינה" שהבהמה הזקינה ממש, ונעשה השינוי בכל גופה, אלא אפילו כחשה הבהמה, שנעשה בה רק שינוי חלקי, קנאה הגזולן בשינוי, וצריך לשלם דמיה כשעת הגזילה.

ותמהה הגמרא: והא אנן "הזקינה" תנן, ולא "כחשה"?!?

ומתרצת: כונת התנא במשנה היא לומר "כחשה", אלא הביא התנא דוגמא ל"כחשה", שלא בכל "כחשה" נקנית הבהמה לגזולן, אלא רק כגון כחש של "הזקינה", דלא הדר בריא, שלא חוזרת הבהמה להבריא ממנו לאחר שאירע, אך אם היה זה כחש שיכולה הבהמה להבריא ממנו, הוא לא נחשב לשינוי.

אמר ליה מר קשישא בריה דרב הסדא לרב אשי: הכי קאמרי משמיה דרבי יוחנן: אפילו גנב טלה ונעשה איל, או גנב עגל ונעשה שור, שנעשה השינוי מאליו, ולא נגרע מהבהמה דבר אלא היא גדלה והושבחה, נעשה שינוי בידו, וקנאו הגזולן לעצמו, ומשלם דמי טלה או דמי עגל בלבד.

ואם טבח הגזולן את הבהמה, ומכר או מכרה לאחר, אין הוא חייב בתשלומי ארבעה וחמשה כדין גנב שטבח או מכר, היות וקנאו בשינוי, ובהמה שלו הוא טובח, ובהמה שלו הוא מוכר.

אם זה, האחד מהם, אומר בטענת ברי: **ברשותי ילדה**, והולד שלי. והלה, השני שותק, זכה בה הטוען טענת ברי שברשותו ילדה, כדין ברי ושמה, שברי עדיף.⁽³⁾

ואם זה אומר איני יודע, וזה אומר איני יודע, יחלוקו.

אם זה אומר ברשותי ילדה, וזה אומר ברשותי, והיינו, שניהם טוענים ברי, הרי יש כאן הודאה במקצת של המוכר, המחייבת אותו מן התורה להשבע על כל השאר בשבועת "מודה במקצת". שהרי הקונה תובע אותו פרה וולדה, ואילו המוכר מודה לו במקצת, על הפרה, וכופר על השאר, על הולד.

ולכן, **ישבע המוכר שברשותו ילדה**, ואז יזכה הוא בולד.

ואין אומרים שישבע הקונה על טענתו שברשותו ילדה, ויטול הוא את הולד, על אף שגם הוא טוען טענת ברי:

לפי שכל הנשבעין שבתורה, נשבעין ולא משלמין, דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים: אין נשבעין לא על העבדים ולא על הקרקעות, אלא יעמוד הולד בחזקת בעל הפרה,⁽⁴⁾ עד שיביא הקונה ראייה שהוא

אתניה. רבותיו של רב שנו לו את המשנה באופן הפוך, ולא הפך רב את השיטות מחמת הברייתא.

ותירוץ אחר: **ואי בעית אימא**, לעולם רב הפך את המשנה מחמת הברייתא, ולא תיקשי מדוע עשה זאת, היות וכי לא אפיך רב משנה מקמי ברייתא, זה דוקא בחדא משנה מקמי חדא ברייתא. אבל חדא משנה מקמי תרתוי ברייתות, כן אפיך רב. וכאן מצינו שתי ברייתות שהן בהיפך למשנה, שכן מצינו ברייתא נוספת, השונה את השיטות בהיפוך למשנה:

דתניא, המחליף פרה מעוברת, בחמור. והיינו, שמשך בעל הפרה אליו את החמור, ועשה בכך קנין חליפין לקנות את החמור, ולהקנות את פרתו [שלא היתה במקום הקנין] לבעל החמור [כחליפין לחמור שמשך אליו].

וילדה הפרה את עוברת במקום שהיתה, ואין ידוע בעדים אם ילדה לאחר הקנין, ונמצא שקנה בעל החמור פרה מעוברת, והולד שייך לו, או אם ילדה את עוברת לפני שעת הקנין, ונמצא שבעל החמור קנה פרה שאינה מעוברת, והולד אינו שייך לו.

וכן המוכר⁽²⁾ שפחתו הכנענית, וילדה.

מעוברת או לאו.

3. רש"י. ולמאן דאמר ברי ושמה אין ברי עדיף, צריך לומר שהוא סובר ששתיקתו היא כהודאה. תוס'.

4. שהוא המרא קמא, שעד שעת הקנין הוא היה שייך לו.

2. רש"י מבאר שלגבי שפחה יכול היה התנא לנקוט לשון "מכר" ולא היה חייב לנקוט לשון החלפה, אבל לגבי בהמה היה צריך לנקוט לשון החלפה בדוקא, לפי שאין הבהמה נקנית בכסף, אלא או בחליפין או במשיכה ובמסירה, וכאן אי אפשר להעמיד במשיכה או מסירה, שהרי אם משכה אליו ידוע הדבר בשעת המשיכה אם היא

קנה ממנו את הוולד.

ואם כן, מצינו ברייתא נוספת הסוברת כברייתא הראשונה, שחכמים הם הסוברים שעבדים דינם כקרקעות, בהיפוך לשיטת המשנה, ולכן הפך רב את השיטות במשנה. והכריע רב כחכמים. אך עדיין תמהה הגמרא: אם כן, שהפך רב את השיטות במשנה משום שתי הברייתות, תיקשי, מאי האי דנקט רב "הלכה כרבי מאיר"?

והרי "הלכה כרבנן", מיבעי ליה לרב לומר! שהרי רב הפך את דברי המשנה והתאימה לדברי הברייתא, שחכמים הם המשווים את דין העבד לדין הקרקע!

ומתרצת הגמרא: הכי קאמר רב: אני עצמי שונה את המשנה כרבותי, ששנו את המשנה כדברי הברייתא ופוסק הלכה כחכמים.

אבל אתם, למאי דאפכיתו את השיטות במשנה, ותניתו, ושניתם את המשנה בצורה הפוכה, שלדברי רבי מאיר עבדים דינם כקרקעות, לפיכם יש לומר: הלכה כרבי מאיר.

אך עדיין תמהה הגמרא: ומי אמר רב "עבדא כמקרקעי דמי"?

והאמר רב דניאל בר רב קטינא אמר רב: התוקף בעבדו של חברו, שגזלו, ועשה בו מלאכה, פטור לשלם את שכר עבודתו לבעליו, כדין גזלן המשתמש בגזילה, שאינו חייב לשלם עבור שימוש בה, לפי שכל חיובי הגזלן הם רק להחזיר את החפץ, או לשלם דמיו [אם נאנס, או אם קנאו בשינוי], אך אינו חייב על השימוש בגזילה.

ואי סלקא דעתך שסובר רב שעבדא כמקרקעי דמי, ואין בעבד קניני גזילה כמו שאין בקרקע, אמאי פטור הגזלן לשלם לבעליו שכר על השימוש בעבד? והרי גם כשגזלו, עדיין העבד ברשותא דמריה קאי!

ומשנינן: הכא, במאי עסקינן, כשעבד בו שלא בשעת מלאכה, שאינו רגיל אז לעבוד, או שאין לו לבעליו במה להעסיקו, והפטור הוא מדין "זה נהנה וזה לא חסר".⁽⁵⁾

כי הא דשלח ליה רבי אבא למרי בר מר: בעי מיניה מרב הונא, האם אדם הדר בחצר חברו, שאינה עומדת להשכרה, שלא מדעתו, צריך להעלות לו שכר, או אין צריך להעלות לו שכר?

ושלחו ליה: אינו צריך להעלות לו שכר! כי זה נהנה וה לא חסר פטור, והוא הדין במשתמש בעבד כשאינו רבו צריך להעסיקו.

ותמהה הגמרא: הכי השתא?! מהו הדמיון?!

בשלמא התם, במי שגר בבית חברו שלא מדעתו, יש בכך ניהותא לחברו, ולכן הוא פטור מלשלם לו, וכפי הטעמים לניהותא שנשנו לעיל, בין למאן דאמר שהניהותא היא משום "ביתא מיתבא יתיב", שבית מיושב בדירותים עדיף מבית ריק משום שיושביו מתקנים את הדרוש תיקון במשך הזמן, הרי בכך ניהא ליה, ובין למאן דאמר "וישאיח יוכת שער", שבית אשר לא גרים בו פוגעים בו ובשעריו השדים הנקראים "שאיח", ניהא ליה.

אלא הכא, במי שעשה מלאכה בעבדו של

5. שהתבאר לעיל בדף כא.